

NIEZNANE KSIĄŻKI ZE ZBIORÓW ANDRZEJA FRYCZA MODRZEWSKIEGO

Na temat Andrzeja Frycza, jego życia, działalności publicznej i literackiej istnieje dość zasobne piśmiennictwo. Omówił je szeroko Jerzy Starniawski w jednym z rozdziałów książki – „Andrzej Frycz Modrzewski. Życie, dzieło, sława” (Łódź 1981)¹. Kończy ów rozdział uwagą o potrzebie napisania monografii o stylu pisarskim Frycza.

Jak sądzę, w celu jej napisania, przydatna będzie znajomość biblioteki domowej uczonego, a nie tylko lektur, które czytał. Kanon tych ostatnich można odtworzyć z książek cytowanych w jego autorskich publikacjach². Książki z jego księgozbioru prywatnego zajmują szczególne miejsce w grupie lektur. Do nich przecież zaglądał najczęściej. Ich analiza, między innymi pod kątem uwag czytelniczych samego Frycza, może poszerzyć naszą wiedzę o zakresie jego warsztatu pisarskiego³.

Badacze dotychczas bardziej interesowali się losami książek autorstwa Frycza niż jego księgozbiorem⁴. Tymczasem przy poszukiwaniu książek z księgozbioru Stanisława Karnkowskiego, niegdyś biskupa diecezji, w której zamieszkiwał Frycz i arcybiskupa w Gnieźnie, zebrałem informacje o pięciu woluminach oznaczonych autografami Andrzeja Frycza. Do tych dołączam jeszcze jedną książkę nie oznakowaną proveniencją Frycza, ale niegdyś będącą, jak sądzę, w zbiorze podręcznym Modrzewskiego. Jest to podręcznik wymowy Kwintyliana pt. „Wykształcenie mówcy”⁵. Książka ta była własnością Jana Łaskiego II (młodszeo), co potwierdza ręczna zapiska na karcie tytułowej: „Joannis a Lasco Poloni et amicor[um]”⁶. Znając stosunek Karnkowskiego i Modrzewskiego do Łaskiego, wydaje się, iż jedyna droga jej do biblioteki Karnkowskiego wiodła poprzez dom wolborski Frycza.

Tak więc można mówić o sześciu woluminach dawnej biblioteki prywatnej Andrzeja Frycza Modrzewskiego.

Książki do Wolborza zwiózł Frycz, kiedy przeniósł się tam na stałe po roku 1552⁷. Badacze opisujący okoliczności tej przeprowadzki podnoszą, iż był „pozbawiony szerszego dostępu do umiłowanych książek”⁸. Formułując taki pogląd zapominają o roli biblioteki biskupów włocławskich w ich rezydencji wolborskiej i prywatnego księgozbioru Frycza. Dalsze poszukiwania tego księgozbioru pozwolą nam ocenić jego aktualność i wartość merytoryczną dla pisarstwa Frycza. Artykuł niniejszy jest małym wkładem w rozwiązanie tej zagadki.

Książki Frycza w posiadanie Stanisława Karnkowskiego dostały się najprawdopodobniej po opuszczeniu przez Modrzewskiego Wolborza w roku 1568⁹. Być może, iż w znaną kwotę 1000 złotych polskich, zdaniem badaczy danych za wójtostwo w Wolborzu, wliczono opłatę także za księgozbiór, bądź niektóre egzem-

plarze książek stanowiących dokumentację w pracy pisarskiej niepokornego autora. Na taką interpretację pozwalałby zwrot z dokumentu o ustąpieniu z „bonis omnibus”¹⁰. Książki mogły być interesujące dla czynników kościelnych z powodu uwag marginalnych Frycza i dla S. Karnkowskiego ze względów bibliofilskich. W innym przypadku znalazłyby się w rezydencji biskupa kujawskiego w Wolborzu, po śmierci autora „O poprawie Rzeczypospolitej” (1572 r.).

Po wyborze S. Karnkowskiego na prymasa w r. 1581 jego prywatny księgozbiór przewieziono w Wolborza do Łowicza na zamek arcybiskupów gnieźnieńskich. Tam część książek z autografami Frycza, łącznie z dawną książką Łaskiego, otrzymały później odcisk pieczęci własnościowej (biblioteecznej) arcybiskupa gnieźnieńskiego. Inny był los dwóch woluminów teologicznych¹¹. Karnkowski darował je jednemu ze swoich archidiakonów w r. 1577. Było to w pięć lat po śmierci Andrzeja Frycza. I w tym wypadku dokładniejsze okoliczności zmiany właściciela są nie znane. Tym nowym właścicielem, przejściowym, był Wojciech Gadomski, świeżo mianowany archidiakonem pomorskim (1576 r.)¹². Fakt darowizny Gadomski odnotował na karcie tytułowej obu woluminów „Summae theologiae” św. Tomasza z Akwinu, pisząc: „Per R[everendiss]um D[ominum] Stanislaum Carnowski (!) D[ei] G[ratia] Ep[iscop]um Wlad[islaviensem] et Pomeraniae mihi Alb[erto] Gadomski Arch[idiacono] Pomeraniae dono datus Wolborii A[nno] D[ominii] 1577” (BUW sygn. Sd 602 244). Dokładność opisu aktu darowizny nie dziwi skoro pamięta się, iż pisał to prawnik, a do tego były kanclerz biskupa poznańskiego. Ale może zastanawiać wybór książki darowanej nowo mianowanemu dostojnikowi. Czyżby Karnkowski czynił to wyłącznie z powodu trudnego terenu pracy archidiakona? Pozostałe dzieła, jak wspominałem, zabrał prymas ze sobą do Łowicza, gdzie ostemplowano je pieczęcią arcybiskupa¹³. Taką pieczęcią miał niewątpliwie także tom „Digestów” Justyniana Wielkiego¹⁴. Hipotezę taką stawiam w wyniku następującego spostrzeżenia: karta tytułowa w środku dolnego brzegu książki ma wyrwany fragment papieru. Ślad wskazywałby, iż uszkodzenie powstało w związku z pieczęcią biblioteczną arcybiskupa. Taki wyrwany fragment, po wyrównaniu strzępiastych brzegów, miałby rozmiary prostokąta reprodukowanej kartki ekslibrisowej Karnkowskiego (55x40 mm)¹⁵. Nie znajdując w odnalezionym zbiorze książek S. Karnkowskiego przykładu takiej kartki ekslibrisowej, utwierdzam się w przekonaniu, że cytowane w literaturze ekslibrisy prymasa mają taką genezę!

Późniejszych właścicieli książek Frycza odnotowuję w dołączonym aneksie, zawierającym odnalezione książki ze zbiorów Modrzewskiego.

Obecnie z omawianych sześciu woluminów cztery przechowuje Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie¹⁶, a dwa biblioteka kapituły w Łowiczu¹⁷.

Na Frycza jako pierwszego właściciela omawianych książek wskazują autograficzne znaki własnościowe¹⁸. Ze sposobu rozmieszczenia na książkach można wydzielić z nich dwie grupy. Pierwszą tworzą tradycyjne napisy ręczne na karcie tytułowej, drugą napisy również ręczne, ale na górnym brzegu książki i to składające się z tytułu oraz znaku własności. Do pierwszej grupy należą trzy woluminy drukowane w latach 1547–1549. Dwa z nich stanowią jedno dzieło teologiczne, a trzeci introligatorski klocek prawniczy. Dziełem teologicznym była wspomniana poprzednio pełna „Summa theologica” św. Tomasza z Akwinu z komentarzem

kardynała Tomasza de Vio zwanego Kajetanem¹⁹. Kardynał ten przeszedł do historii głównie w związku z Marcinem Lutrem. Prowadził przeciw niemu początkowe postępowanie dyscyplinarno-sądowe. Ważność postaci komentatora uwidacznia złożony tytuł na okładzinie pierwszego woluminu: „CAIETANUS SUPER PRIMAM // ET PRIMAM S[EQ]C[UN]DAE // 1551 // S[ANCTI] THOMAE”. Cyfry arabskie – 1551 – odnotowują datę oprawy książki drukowanej w r. 1547 w Lyonie. Włączenie jej do księgozbioru Frycza w tym czasie uwiarygodnia tezę badaczy: program literacki Modrzewskiego około r. 1555 został ukierunkowany na tematy ściśle teologiczne²⁰. Egzemplarz ten czyni też zrozumiałym częste powoływanie się Frycza na autorytet św. Tomasza z Akwinu i przytaczanie jego poglądów²¹; ma liczne marginalia, zwłaszcza w drugiej części dzieła (*Prima secundae pars*)²².

Równie interesujący, choć z innych powodów, jest klocek introligatorski zawierający dwa dzieła współczesnych prawników²³. Na początku – dzieło Franciszka Hotmana (zm. 1594 r.), francuskiego prawnika, który wywarł znaczny wpływ na prawodawstwo niemieckie. Hotman był znany z tego, iż – zdaniem Janusza Pelca – najobszerniej ujął teorię frankogalizmu w zakresie genealogii narodowej. Dla poparcia swoich teorii republikańskich odwoływał się do przykładu Polski²⁴. Był związany z kalwinizmem i protestantyzmem²⁵.

Drugie dzieło, wielokrotnie wydawane, wywodziło się także z kręgów protestanckich. Był to „Lexicon iuris” Hermana Figulusa (właśc. nazwisko Ulner)²⁶. Dzieło to było wyciągiem z pism i wykładów Jana Oldendorpa (zm. 1567 r.)²⁷. Oldendorp był w Polsce znanym jurystą, jak można sądzić z ilości jego tytułów w bibliotece Zygmunta Augusta²⁸.

Czas nabycia książek tej grupy wiąże się z latami druku dzieła „O poprawie Rzeczypospolitej”, najpierw okrojonej wersji, potem pełnej, uzupełnionej dalszymi traktatami w części o Kościele.

Po tych uwagach ważnych, a dotyczących strony formalnej i treściowej książek, wróćmy do sprawy proveniencji. Na karcie tytułowej cytowanego dzieła św. Tomasza z Akwinu Frycz napisał w pustym medalionie drukarskim „Sum Fricij”. Uczynił to w każdym z dwóch woluminów. W klocek introligatorskim z dziełami prawniczymi ograniczył się do sygnowania pierwszego utworu, pisząc na górze karty tytułowej „Fricij”.

Inne miejsca do oznaczenia proveniencji wybrał w dwóch pozostałych woluminach prawniczych. Umieścił ją na górnym brzegu książki razem ze skrótem tytułu, co miało ułatwiać korzystanie z książek. Były to książki wydane w latach 1509 i 1529. Nabył je Frycz prawdopodobnie w czasie pobytu za granicą w latach 1536–1540. Można tak mniemać na podstawie ornamentu oprawy²⁹ i ewentualnie daty radełka (1539)³⁰. Miasta druku tych książek – Lyon, Norymberga – były wówczas miejscami pobytu Frycza³¹. Zakupione tam książki należały do podstawowych tytułów do nauki prawa rzymskiego. Były to dwie części „Digestów” Justyniana Wielkiego, występujące w literaturze równolegle pod greckim tytułem „Pandektai”. Z całości liczącej trzy części, w zbiorze Frycza ocalała część początkowa, zwana w średniowieczu *Digestum vetus*, i środkowa, najpóźniej odkryta, zwana *Infortiatum*. Egzemplarz Fryczowy tej ostatniej występuje z tekstem komentowanym w układzie tzw. *modus modernus*. W *Digestum vetus* Frycz wykonał napis

„PAnd[ectae lub – ekta] p[ar]s // Fricij”, a w części środkowej „Infort[iatum] // Fricij” Nadto w tej części „Digestów” nakreślił dwa razy skróty tytułów, raz na żłobku w formie użytkowego zdobienia „INFORTIA[TUM]”, drugi raz na górnej okładzinie oprawy w formie kaligraficznego „INFOR[TIATUM]”. W części natomiast zwanej vetus był wyłoczony na okładzinie górnej złożony tytuł „PARS PRIMA LIBRO // RUM DIGES // TORUM”.

Książki z tak oznakowaną proveniencją były czytane. Część pierwsza „Digestów” (w ks. III, w tytule 2. De his qui notatur infamia) ma uzupełnienie uczonego na marginesie – „secus si alieno in Christo”, odnoszące się do tekstu „suo [uzupełnienie] nomine damnatus” (s. 97). W tym samym tytule, tylko dwie strony dalej, występuje podkreślenie słów – „si quis alieno nomine condemnatus”. Czytając te noty czytelnicze Frycza, łączy się je mimowoli z głośną dysputą wolborską Frycza ze Stanisławem Orzechowskim z roku 1561.

Prezentowana tutaj literatura prawnicza znajduje swoje odbicie na łamach twórczości Frycza³², jednego z nielicznych pisarzy tego czasu poświęcających osobną księgę rozważaniom nad prawem w traktacie „O poprawie Rzeczypospolitej”³³. Wcześniej korzystał z tej literatury przy debiucie pisarskim o nazwie „Łaski czyli o karze za mężobójstwo” (1545 r.).

Przedstawione książki Frycza stanowią jakiś fragment jego księgozbioru. Poszukiwania dalszych egzemplarzy wymagają systematycznych badań proveniencyjnych na drukach obcych XVI w. W bibliotekach polskich prowadzi się przede wszystkim poszukiwania w dziale poloników. Doprowadziło to do znalezienia autografów donacyjnych Andrzeja Frycza Modrzewskiego na jego egzemplarzach autorskich³⁴. Wobec tego, odkrycie dalszych książek z proveniencją Frycza pozostaje sprawą przypadku bądź przyszłych intensywniejszych badań proveniencyjnych.

Przypisy

¹ S. 123-167; zob. Andrzej Frycz Modrzewski. Bibliografia zestawiona przez Pracownię Bibliografii Staropolskiej Instytutu Badań Literackich, Wrocław 1962.

² Zob. T. Bieńkowski, Warsztat pisarski Frycza Modrzewskiego, [W:] Andrzej Frycz Modrzewski i problemy kultury polskiego Odrodzenia. Pod red. T. Bieńkowskiego, Wrocław 1974, s. 125-126. Studia Staropolskie, t. 42.

³ Zob. tamże uwagi T. Bieńkowskiego na s.: 122, 124 i 125.

⁴ Zob. S. Kot, Andrzej Frycz Modrzewski. Studium z dziejów kultury polskiej XVI w., Kraków 1923, s. 289-302.

⁵ Zob. Aneks: Quintilianus.

⁶ Biblioteka Uniwersytecka w Warszawie (dalej cyt. BUW) sygn. 28.14.4.16.

⁷ M. Korolko, Andrzej Frycz Modrzewski. Humanista, pisarz, Warszawa 1978, s. 60.

⁸ Tamże, s. 60; por. W. Voisé, Oryginalność i wtórnosc myśli Frycza Modrzewskiego, [W:] Andrzej Frycz Modrzewski..., s. 36.

⁹ O okolicznościach eksmisji A. Frycza Modrzewskiego piszą m.in. S. Kot, op.cit., s. 262-265; J. Starnawski, op.cit., s. 34.

¹⁰ Zob. W. Urban, Do biografii Frycza Modrzewskiego, [W:] Andrzej Frycz Modrzewski..., s. 228.

- ¹¹ BUW sygn.: Sd. 602.244^I1; Sd.602.244^I2^{III}.
- ¹² A. Boniecki, Herbarz polski, Cz. 1, t. 5, Warszawa 1902, s. 337; por. K. Niesiecki, Herbarz polski, t. 4, (repr. Warszawa 1978), s. 39.
- ¹³ BUW sygn.: Sd. 608.1722-1723; 28.13.4.16; Biblioteka Kapituły Łowickiej w Łowiczu (dalej cyt. BKŁ) sygn.: 482; 731.
- ¹⁴ BKŁ sygn. 482.
- ¹⁵ E. Chwalewik, Ekslibrisy polskie szesnastego i siedemnastego wieku, Wrocław 1955, s. 35 przyp. 99; zob. W. Wittyg, Exlibrisy bibliotek polskich XVII i XVIII w., Warszawa 1903, s. 13; K. Walczak, Z dziejów najstarszych bibliotek szkolnych Kalisza, „Roczn. Biblioteczne” 1981, z. 1-2, s. 6.
- ¹⁶ BUW sygn.: Sd. 602.244^I1; Sd. 602.244^I2^{III}; Sd. 608.1722-1723; 28.13.4.16.
- ¹⁷ BKŁ sygn.: 482; 731.
- ¹⁸ Z czasów poznańskich Frycza zachowały się jego pierwsze autografy; zob. I. Warmiński, Kilka nowych kart z życia Andrzeja Frycza zwanego Modrzewskim, Poznań 1908 (odb. Roczn. Tow. Przyjaciół Nauk, s. 6-13); J. Starnawski, op. cit., s. 16.
- ¹⁹ Zob. przyp. 11.
- ²⁰ Np. M. Korolko, op.cit., s. 60.
- ²¹ W. Voisé, Andrzej Frycz Modrzewski 1503–1572, Wrocław 1975, s. 123; tenże, Oryginalność i wtórność myśli..., s. 33.
- ²² Należy żałować, iż w momencie pisania artykułu „Summa theologica” nie była dostępna z powodu remontu Działu Starych Druków BUW.
- ²³ BUW sygn. Sd. 608.1722-1723.
- ²⁴ J. Pelc, Literatura polskiego Odrodzenia a prądy umysłowe epoki, [W:] Andrzej Frycz Modrzewski..., s. 23.
- ²⁵ Neue Deutsche Biographie, t. 9, Berlin 1972, s. 653.
- ²⁶ C.G. Jöcher, Allgemeines Gelehrten-Lexicon..., t. 4, Leipzig 1750, szp. 1672.
- ²⁷ Tamże, t. 3, szp. 1046.
- ²⁸ A. Kawecka-Gryczowa, Biblioteka ostatniego Jagiellona. Pomnik kultury renesansowej, Wrocław 1988, s. 159.
- ²⁹ BKŁ sygn. 731.
- ³⁰ BKŁ sygn. 482.
- ³¹ W r. 1536/7 odbywał na własny koszt podróż z Bazylei do Paryża przez Lyon: W. Urban, biogram A. Frycza Modrzewskiego [w:] Polski słownik biograficzny, t. 21, Wrocław 1976, s. 539.
- ³² A. Klinger, Myśl filozoficzno-społeczna Andrzeja Frycza Modrzewskiego, Zielona Góra 1978, s. 73.
- ³³ Zob. Historia nauki polskiej, t. 1, Wrocław 1970, s. 389.
- ³⁴ Zob. np. M. Bohonos, Katalog starych druków Biblioteki Zakł. Nar. im. Ossolińskich, Polonica XVI w., Wrocław 1965, nr: 1596c, 1607^b.

Aneks

OPIS ODNALEZIONYCH KSIĄŻEK ANDRZEJA FRYCZA MODRZEWSKIEGO

Przy cytatach bibliograficznych zastosowano skróty:

- Adams H.M. Adams: Catalogue of books printed on the continent of Europe, 1501–1600 in Cambridge Libraries. Vol. 1-2. Cambridge 1967.
- Baudrier [H.L.] Baudrier: Bibliographie lyonnaise. Recherches sur les imprimeurs, libraires, relieurs et fondeurs de lettres de Lyon au XVIe siècle... Publiées et continuées par J. Baudrier. T. 1-12; Tables par G. Tricou. Paris repr. 1964. Tables 1965.
- CBN Catalogue général des livres imprimés de la Bibliothèque Nationale. T. 1-. Paris 1924-.
- VD 16 Verzeichnis der im deutschen Sprachbereich erschienenen Drucke des XVI. Jahrhunderts. Herausgegeben von der Bayerischen Staatsbibliothek in München in Verbindung mit der Herzog August Bibliothek in Wolfenbüttel. T. 1-. Stuttgart 1983-.

FIGULUS HERMANUS (Ulner Hermann ca 1565)

1. Lexicon iuris seu Epitome definitionum et rerum ... : ex omnibus quae Joannes Oldendorpius partim edidit ... partim docuit / concinnata per Hermannum Figulum ... – Lugduni : apud Gulielmum Rouillium, 1549 . – 360 s. ; 8°.
CBN 126, 880.
Prow. i opr. zob. poz. 2

BUW sygn. Sd. 608. 1723 adl.

HOTOMANUS FRANCISCUS (Hotman François 1524–1594)

2. In tractatum de actionibus ex libro Institutionum iuris quarto . / Franciscus Hotomanus . – Lugduni : apud Seb[astianum] Gryphium, 1548. – 283 s. ; 8°.
CBN 73, 1048.
S. 209-210, 223-224 mylnie powtórnie opraw. po indeksie.
Prow.: 1. A. Frycz Modrzewski. 2. S. Karnkowski [piecz.]. 3. „Stanisłai Wisoczki de Dambie C[anonici ?] L[ancieniensis] Secretarii Regii” [XVI/XVII]. 4. „Eccl[esi]ae Konic[ensis]” [XVII]. 5. „Ex libris Gaspari Sulcz Conc[ionatoris] Baran[oviensis]” [zamazanie]; „Ex libris R[everendi] Gaspari Sulcz Praep[os]iti in Kurow et Klimen-towicze” [XVII].
Opr. XIX w.

BUW sygn. Sd. 608.1722 adl.

[JUSTINIANUS I 527-565]

3. Digestorum seu pandectarum libri quinquaginta ... / editi... per Gregorium Holoandrum... – Noremburgae : excudebat Joannes Petreius, 1 IV 1529. – 3 vol; 4°.

P. 1: [23] [1 cz.] k., 720 s.

VD 16 C-5246.

Data w kolof.: Cal. Apr. M. D. XXIX.

Prow.: 1. A. Frycz Modrzewski. 2. S. Karnkowski (?). 3. „Ecclesiae Collegiatae Lovicensis” [XVIII].

Opr.: deska, brun. sk., tłocz. na śl., złoc.; tytuł.

BKł sygn. 482

[JUSTINIANUS I 527-565]

4. Infortiatum sacratissimar[um] legu[m] noviter... impressum... / emendatum per... Johannem de gradibus... ; [cum casi[bus] Bartoli Nicolai de Neapoli, Alex[andri] de imola et aliorum doctoru[m]]... – In... Lugdun[i] : per Nicolaum de B[e]n[e]dictis, 23 VII 1509. – CCLXXXII, 6 k. ; 2°.

Adams J-537.

Koment. wymienieni w kolof. – Data w kolof.: M.ccccc.nono. die XXiij.Jullij.

Prow.: 1. A. Frycz Modrzewski. 2. S. Karnkowski [piecz.]. 3. „Ecclesiae Collegiatae Lovicensis” [XVIII].

Opr.: deska, brąz. sk., trzy rodzaje radełek (motywy roślinno-zoologiczne), pozostałości po zapięciu; tytuł atram.

BKł sygn. 731

QUINTILIANUS MARCUS FABIVS (ca 35 – ca 95)

5. M[arcus] F[abius] Quintilianus : [De institutione oratoria liber primus – duodecimus]. – Venetiis : in aedibus Aldi et Andreae Soceri, VIII 1514. – [4, ost. cz.], 230 k.; 4°.

Adams Q-52.

Data w kolof.: Mense Augusto M.D. XIII.

Prow.: 1. Jan Łaski młodszy. 2. S. Karnkowski [piecz.]. 3. „Inscriptus C[atalo]go Soc[ietatis] JESU Caliss[iae]” [XVI]. 4. „Z bibl[ioteki] Szkoły Woiewodzk[iej] Kalisk[iej]”; to samo na s. 49-50 [XVIII].

Marginalia i podkreślenia; uzupełnienie indeksu.

Opr.: tektura, brąz. sk., zdob. radełkiem żółdzia ulistn; opr. górna luzem.

BUW sygn. 28.13.4.16

THOMAS DE AQUINO s. (1226-1274)

6. Prima [-tertia] pars operum... Thomae Aquinatis... Summae Theologiae... / Thomae à Vio... cardinalis Caietani Commentariis illustrata... : huic... addidae sunt theologorum annotationes et postillae... – Lugduni : apud Hugonem et

haeredes Aemonis a Porta ; excud. Franc[iscus] et Claud[us] Marchant fratres, II 1547–1548. – 2 vol. : 2°.

[T. 1] : Prima... – [20], 263, [1 cz.] k.

[T. 2] : Prima secundae... – VII 1547. – [24], 173, [1 cz.] k.

[T. 3] : Secunda secundae... – 1547 (1548). – [22], 324 k.

[T. 4] : Tertia... – [18], 191 k.

Wydanie nie odnotowane nawet u Baudriera; Centralny Katalog Biblioteki Narodowej w Warszawie: Bibl. Główna UMK w Toruniu Ob. 6.III.1029.

T. 1-2, 3-4 współopr.

Prow.: [T. 1]. 1. A. Frycz Modrzewski. 2. S. Karnkowski. 3. Wojciech Gadomski (1577). 4. „N[icolaus] B[onkowski] P[raepositus] C[ervenscensis]” [XVI].

[T. 2]. 1. „Per R[evere]ndum Praep[os]itum Valentinum Klyceniū[m] Praep[os]itum Pomnichovien[sem] mihi Nicoalo Bonkowskij Conventus Ceruensc[ensis] Priori dono datus Anno D[omi]ni 1591”. 2. „NB” (= Mikołaj Bonkowski).

[T. 3]. 1. A. Frycz Modrzewski. 2. „Per R[everendissim]um D[ominum] Stanislaum Carncowski (!) D[ei] G[ratia] Ep[iscop]um Wlad[islaviensem] et Pomeraniae mihi Alb[erto] Gadomski Arch[idiacono] Pomeraniae dono datus A[nno] D[omi]ni 1577”. 3. „Sum Nicol[ai] Bonk[owski]”.

[T. 4]. 1. „Per R[evere]ndum P[at]rem Klicenium Praep[os]itum Pomnichovien[sem] mihi Nicolao Bonkowskij Conventus Cerven[scensis], Priori dono in pignus fr[ater]ni amoris datus A[nno] D[omi]ni 1591”. 2. „N[icolaus] B[onkowski] P[rior] C[ervenscensis]”

Marginalia zapisane ręką Frycza (?).

Na wklejce przedniej v. (t. 3) ręką Bonkowskiego dłuższy zapis o śmierci Andrzeja Batorego z datą 31 X 1599.

Opr.: 1551; Deska, jasna sk. i brun., tł. na ślepo, radełka medalionowo-roślinne z datą 1540, śl. wiązań; tytuł (wol. 1).

BUW sygn. Sd. 602.244^{i-III}